

Kevés magyar kéri a rehabilitálást

Félnek vagy nem hisznek abban, hogy javukra születik döntés – Két hónap múlva elkészül a tervezet, amely minden jel szerint nemcsak az erkölcsi, hanem a vagyoni jóvátételt is tartalmazza

Revizóra szorul a rehabilitációról szóló törvény, jelentette be a minap dr. Vladimir Vodinelic az Union Egyetem Jogi Karának tanára, aki egyben annak a munkacsoportnak az elnöke, amelyik a rehabilitációról szóló törvény módosítását végzi. Miért kell a törvényen változtatni? Mi a hibája? Milyen lesz majd az új törvény, vagy milyennek kellene lennie? Ezekre a kérdésekre kértünk választ Bozóki Antal magisztertől, újjvidéki ügyvédőtől.

Előzetesként csupán még annyit kell elmondani, hogy a rehabilitációról szóló törvényt, amely mindössze kilenc szakaszból áll, 2005. november 24-én hagyta jóvá a szerb kormány, a parlament pedig a következő év áprilisában, azaz 2006. ápr.

■ Ez utóbbi esetekben milyen kritérium szerint állapítják meg a kár nagyságát?

– Erre létezik egy matematikai képlet, amely több kritériumot vesz figyelembe. Az áldozat életkorát, azt, hogy csak megverték-e vagy börtönben is ült stb. Halál esetén az összeg szimbolikus, ugyanis senki sem tudja megmondani, hogy mennyit ér egy élet.

2006. április 25-től a mai napig a körzeti bíróságok mindössze 554 személyt rehabilitáltak, az áldozatok száma pedig mintegy százezerre tehető

Bozóki Antal

Ha a rehabilitálás és kárpótlás egy eljárás során történne, akkor mindenképpen felgyorsulna a folyamat. Arról nincs adatom, hogy pillanatnyilag a bíróságokon hány kérelem van elbírálás alatt, azt azonban tudom, hogy nagyon kevés magyar kérte saját vagy hozzátartozójának a rehabilitációját.

■ Ez mivel magyarázható?

– Nem tudom. Talán félnek, vagy nem hisznek a bíróságban. Ügyvédként néhány ügyet képviselek, és a napokban kaptuk meg az első végzést, amely alapján az illetőt rehabilitálták. Nevet nem mondhatok, mert hozzátartozója nem hajlandó a

rilis 25-től hatályos. Ettől a naptól kezdve a mai napig a körzeti bíróságok mindössze 554 személyt rehabilitáltak, az áldozatok száma pedig mintegy százezerre tehető.

A rehabilitációról májusban egy tanácskozás volt a Belgrádi Egyetem Jogi Karán, ahol a résztvevők egyetértettek abban, hogy a politikai elítéltek rehabilitálása és vagyoni visszatérítése alapfeltétele a szerb társadalom erkölcsi megtisztulásának, és

Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönyében hivatalból havonta közzéteszi.” Ha máshol nem is, de ebben a közlönyben bárki elolvashatja a rehabilitáltak nevét és adatait. Időnként azonban a sajtó is foglalkozik ezekkel az esetekkel. Nemrég például Nikola Tanurdžić, Dungyverszki György unokája közölte, hogy megszületett a határozat öregapja rehabilitálásáról. „Tizennyolc évvel ezelőtt nagyapám kulpini kastélyának lépcsőjén ülve megfogadtam magamnak, hogy rehabilitáltatni fogom őt. Sokáig vártam erre a napra, de sajnos a közelmúltig nem volt ide vonatkozó törvény. Most meg kell várjunk a vagyoni visszaszámaztatási törvényt...”

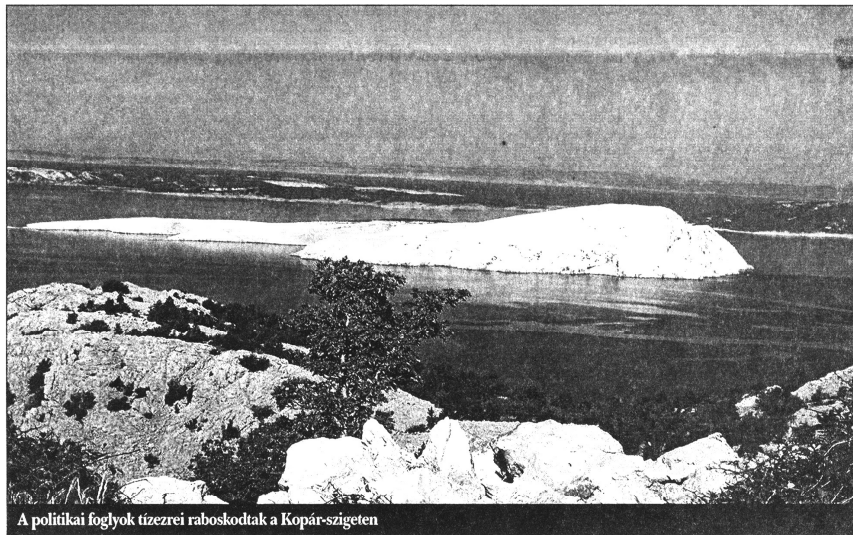
– Miután rehabilitáltak a vagyonától teljesen megfosztott földbirtokost és gyártulajdonost, és erről tájékoztattam a nyilvánosságot, néhány nap alatt vagyon-visszaszámaztatási egyesületünkől még hatan kérvényezték őseik rehabilitálását.

Visszatérve a törvényhez dr. Vladimir Vodinelic többek között felhívja a figyelmet arra, hogy a törvény első mondatában az áll, hogy „E törvény az 1941. április 6-tól a törvény hatályba lépéséig terjedő időszakban politikai és ideológiai okokból bírósági vagy közigazgatási határozat nélkül...”

– Ez azt jelenti, hogy politikai és ideológiai okokból történő ítélezés és meghurcolás nemcsak a régi Jugoszláviában volt és Slobodan Milošević uralma alatt, hanem abban az időben is, amikor ezt a törvényt elfogadták. Aligha kell azt bizonyítani, hogy a szerb törvényhozás nem volt ugyanolyan 2006-ban, mint 1946-ban – mondta a professzor.

Bozóki Antal véleménye, hogy a jelenlegi törvény valóban nincs kellően előkészítve sem kidolgozva.

– A nemzetközi gyakorlatból ismert hasonló jellegű törvények általában tartalmaznak egy preambulumot, azaz bevezetőt is, amelyben ki kellene mondani, hogy az egykori Jugoszlávia területén 1941. április 6-án kezdődött második világháború alatt és után elkövetett ideológiai, politikai, nemzeti és faji alapon való megkülönböztetések alapján történt tömeges törvénysértések és atrocitások mérhetetlen szenvedéseket és anyagi károkat okoztak az ország polgárainak. Sok esetben a polgárokat jogtalanul fosztották meg életüktől, szabadságuktól és javaiktól is. Szerbia Népképviselőháza elítéli, és semmisnek nyilvánítja a második világháború során és azt követően a kollektív büntöség elvére alapozott politikai döntéseket, háborús bűncselekményeket és erőszakos cselekedeteket, amelyekkel egyéneket, egyes népcsoportokat, közösségeket megsemmisítettek, lakóhelyük elhagyására kényszerítettek, emberi és politikai jogaikat korlátozták. A bevezetőnek még azt a megállapítást is tartalmaznia kellene, hogy az érintett személyeket, illetve leszármazottakat Szerbia Köztársaság erkölcsi, anyagi és vagyoni kárpótlásban e törvény alapján részésti.

A politikai foglyok tízezei raboskodtak a Kopár-szigeten

a demokratikus jogállam létrehozásának. Ahhoz azonban, hogy ez az alapfeltétel megvalósulhasson, módosítani és bővíteni kell a meglévő törvényt, mondták ki a jogászok.

Bozóki Antal már a törvény megjelenésekor elemezte azt, rámutatva hibáira.

– Teljesen egyetérték Vodinelic professzorral abban, hogy a meglévő törvény alkalmazása az eljárásban igen komoly nehézségekkel jár. A törvény nem nyújt útmutatót a bíróságok számára, nem tartalmazza azokat a kritériumokat, amelyek alapján a bírónak ítélnie kell. A törvénynek az is hibája, a professzor szerint, hogy a törvénytelenül elítélt személyt csupán rehabilitálja, de nem kárpótolja. Ehhez külön eljárást kell folytatni. Mondok egy példát. A valópek esetében korábban először a bíróság meghozta a döntést a válásról. Ezután külön eljárásban végezték a vagyonelosztást. Ma ezt mind egy eljárásban zárlék. Vodinelic professzor szerint a rehabilitációs törvénynek magába kell foglalnia a vagyoni jóvátételt és az egyéb kártérítést is: például ha börtönben volt, ha a meghurcolás során megromlott egészségi állapota, ha kivégezték...

nyilvánosság előtt szerepelni. Édesapját 1944. decemberében a partizánok bírósági ítélet nélkül kivégezték, majd vagyonát államosították.

■ Ezekben az esetekben nem kellene vállalnia a nyilvánosságot?

Vodinelic professzor szerint a rehabilitációs törvénynek magába kell foglalnia a vagyoni jóvátételt és az egyéb kártérítést is: például ha börtönben volt, ha a meghurcolás során megromlott egészségi állapota, ha kivégezték...

– A rehabilitációnak akkor van értelme, ha ez a nyilvánosság előtt történik, ám nekem mint ügyvédnek tisztelni kell ügyfelem akaratát.

A meglévő törvény hetedik szakasza így szól: „Az igazságszolgáltatás területén felügyelő minisztérium a rehabilitált személyek nevét és adatait a

magjogtalanul fosztották meg életüktől, szabadságuktól és javaiktól is. Szerbia Népképviselőháza elítéli, és semmisnek nyilvánítja a második világháború során és azt követően a kollektív büntöség elvére alapozott politikai döntéseket, háborús bűncselekményeket és erőszakos cselekedeteket, amelyekkel egyéneket, egyes népcsoportokat, közösségeket megsemmisítettek, lakóhelyük elhagyására kényszerítettek, emberi és politikai jogaikat korlátozták. A bevezetőnek még azt a megállapítást is tartalmaznia kellene, hogy az érintett személyeket, illetve leszármazottakat Szerbia Köztársaság erkölcsi, anyagi és vagyoni kárpótlásban e törvény alapján részésti.

A rehabilitációról szóló törvény módosítási tervezete Vodinelic professzor ígérete szerint két hónap múlva meg lesz. Kérdés azonban, hogy addig megalakul-e az új kormány, annak milyen véleménye lesz a rehabilitálásról és a vagyon-visszaszámaztatásról?

■ NÉMETH Zoltán